

Rekomendacija ENTOS metodikos taikymui

Erasmus projektas:
ENTOS - verslumas per sportą

Turinys

1. Įvadas	3
2. Tarptautinės mokymosi ir mokymo veiklos (LTTA) aprašymas	5
3. Galimas poveikis formaliojo ir neformaliojo švietimo sistemai	12
4. Bendra nuostata, kaip palaikyti verslumo ugdymą ir sportą kaip bendruomenės vystymosi ir socialinės intervencijos priemonę.	19
5. Išvada	20

1. Įvadas

ENTOS keičia mūsų požiūrį į kūno kultūros ir sporto mokymą, todėl šioje rekomendacijoje norime pasidalyti su jumis priežastimis, kodėl ENTOS turėtų būti pritaikyta įvairiose mokyklose ir sporto organizacijose.

ENTOS yra inovatyvus "Erasmus" strateginės partnerystės projektas, kuris sujungia dvi svarbias švietimo sritis ir Europos prioritetus.

Pirmasis - tai poreikis ugdyti studentų verslumo įgūdžius ir kompetencijas, nes tai padeda jiems sėkmingai įsitvirtinti darbo rinkoje.

Antrasis - kūno kultūros mokytojų karjeros tobulinimas, grindžiamas ENTOS aktualumu ugdant ne tik su sportu, bet ir su verslumu susijusias kompetencijas. Kitas svarbus ENTOS privalumas yra tas, kad jis gali motyvuoti jaunimą sportuoti, taigi ir sveikai gyventi.

Projekto naujovė yra ta, kad šios sritys sujungiamos į vieną skyrių, kurio tikslas - ugdyti penkias verslumo kompetencijas, nereikalaujant jokių papildomų finansinių šaltinių, pamokų valandų ir papildomos įrangos.

Inovatyvią metodiką bendradarbiaudami tarpusavyje sukūrė 5 partneriai: dvi vidurinės profesinės mokyklos (Obchodná akadémia, Bolečkova 2, Nitra iš Slovakijos ir Panevėžio mokymo centras iš Lietuvos), mokymo organizacija iš Maljorkos (Education in Progress, EiP SPAIN), privati įmonė, kuri yra verslumo ekspertė (Materahub iš Italijos), ir Tesalijos universitetas iš Graikijos, kuris yra sporto mokymo ekspertas.

Partneriai, kurie buvo paveikti sunkios pandeminės situacijos, projekto įgyvendinimą pradėjo 2020 m., atlikdami dokumentinį tyrimą, kurio tikslas - surinkti geriausią Europos verslumo ugdymo per sportą ir žaidimus patirtį. Siekiant surinkti kiekybinius duomenis, buvo apklausti 78 sporto mokytojai (įskaitant universitetų kūno kultūros dėstytojus), kurių amžiaus vidurkis - 45 metai, ir 256 mokiniai, kurių amžiaus vidurkis - 17 metų, o per fokus grupes buvo siekiama kokybiško ENTOS mokymo turinio. Galutinį rezultatą (kompetencijų sistemą) galima atsisiųsti čia: <https://www.entos.eu/en/the-project.html> .

Analizuodami duomenis naudojome EntreComp sistemą kaip pamatinę priemonę tiek mūsų tyrimui, tiek ENTOS mokymo kurso kūrimui. Remdamiesi surinktais duomenimis sukūrėme 5

modulius, kuriuos 6 kalbomis galima rasti kaip atsisiunčiamą medžiagą ENTOS interneto svetainės puslapyje "Mokymai" <https://www.entos.eu/en/training.html> ir internetinius mokymus anglų kalba ENTOS platformoje (<https://platform.entos.eu/>), kuriuose kūno kultūros mokytojai, sporto treneriai, sporto studentai ir visi kiti besidomintys asmenys gali susipažinti su ENTOS metodika, pagrįsta teorija, bet ir konkrečiais pratimais, kuriuos gali pasiūlyti mokiniams, ir kuriuose jie gali įgyti reikiamų žinių ir įgūdžių, kad galėtų įgyvendinti ENTOS metodiką savo sporto pamokose. Todėl platformoje siūlomos užduotys laikomos pagrindu pradėti taikyti metodiką, tačiau ENTOS besimokantieji kviečiami kurti savo užduotis, o bet kokios naujos užduotys tikrai labai laukiamos projekto partnerių. Mums būtų malonu susipažinti su naujomis veiklomis, galinčiomis praturtinti ENTOS mokymo kursą.

ENTOS veiksmingumas buvo išbandytas per tarptautinę mokymo ir mokymosi veiklą (LTTA), kurioje dalyvavo 19 kūno kultūros mokytojų ir sporto trenerių iš 5 skirtingų šalių bei 60 mokinių iš priimančiosios mokyklos Slovakijoje, kurios grįžtamasis ryšys ir patirtis bus pateikti vėliau šiame dokumente.

Kitą svarbią informaciją galima rasti projekto interneto svetainėje www.entos.eu, o visą parengtą mokymo medžiagą nemokamai galima rasti projekto platformoje <https://platform.entos.eu>.

Rekomenduojame perskaityti šį dokumentą, kad gautumėte svarbios informacijos, kuri gali būti Jums naudinga, įkvėptų jus darbuose, ir paskatintų prisijungti prie ENTOS metodikos taikymo ir ją skleisti kitiems.

2. Tarptautinės mokymosi ir mokymo veiklos (LTTA) aprašymas

Tarptautinė ENTOS projekto LTTA vyko adresu Obchodná akadémiá, Bolečkova 2, Nitra, nuo 2022 m. lapkričio 21 d. iki 2022 m. lapkričio 25 d. 60 Obchodná akadémiá mokinių turėjo galimybę išbandyti parinktas kiekvieno modulio veiklas. Kiekvienas modulis pristatė skirtingas kompetencijas (Mokymasis per patirtį; Neapibrėžtumo, dviprasmybių ir rizikos įveikimas; Kūrybiškumas; Iniciatyvumas; Savęs pažinimas ir saviveiksmingumas). Apskritai mokiniai palankiai įvertino beveik visas užduotis ir parodė teigiamą požiūrį į ENTOS idėjas. Jie suprato, kaip svarbu tobulinti pristatytas kompetencijas ir ką tai gali reikšti jų būsimam gyvenimui ir karjerai. Į klausimą, ar jie norėtų įtraukti tokias veiklas į savo kasdienes mokymo programas, jie atsakė teigiamai. Projekto dalyviai, mokytojai ir instruktoriai taip pat pajuto teigiamas dalyvaujančių mokinių emocijas ir išreiškė pasitenkinimą dėl ENTOS metodikos įgyvendinimo bandymų.

EiP buvo atsakinga už EntreComp sistemos ir 1 MODULIO "Mokymasis per patirtį" pristatymą dalyvaujantiems darbuotojams ryte, taip pat už jų praktinį mokymą. Po pietų atėjo laikas mokiniams, kuriems buvo pristatyta teorinė modulio dalis (būtent: "Mokymasis veikiant", "Savęs vertinimas" ir "Mokymasis per klaidas") ir praktika ta pačia tema, kuri buvo nagrinėjama teorinės dalies metu. Šiam moduliui įgyvendinti buvo pasirinkta fizinė veikla, pagrįsta jogos ir akrojojgos užsiėmimais, nes EiP norėjo suteikti projektui naujovišką fizinio ugdymo veiklą, kadangi Palma de Maljorkeje yra bendruomenių, kurios plačiai praktikuojama akrojojga. Visiems dalyvavusiems darbuotojams ir mokiniams labai patiko pažinti ir išbandyti šią naują discipliną, visi jie norėtų ir toliau praktikuoti akrojojgą, todėl mes mokysime mokinius ir mokytojus specifinių fizinių įgūdžių, kurių reikalauja akrojojga, siūlydami mokymo kursus Palma de Maljorkeje, o taip pat galime būti kviečiami į užsienio mokyklas kaip ekspertai.

Tesalijos universitetas buvo atsakingas už EntreComp sistemos 2 MODULIO "Neapibrėžtumo, dviprasmiškumo ir rizikos įveikimas" pristatymą mokymuose dalyvaujantiems darbuotojams ryte, o taip pat jų praktinį mokymą mokymo klasėje ir sporto salėje. Po pietų buvo skirtas laikas mokiniams, kurie iš pradžių buvo supažindinti su teorine modulio dalimi, t. y. neapibrėžtumo, dviprasmiškumo ir rizikos įveikimo būdais, po to vyko orientacinės praktinės užduotys, paremtos ta pačia tema, kurios leido dalyvavusiems mokiniams patiems rasti būdus, kaip įveikti neapibrėžtumą, dviprasmiškumą ir riziką.

Šiam moduliui įgyvendinti buvo pasirinkta fizinė veikla, pagrįsta grupiniais užsiėmimais, nes Tesalijos universitetas pageidavo suteikti tiek projekto dalyviams, tiek mokiniams galimybę ugdyti gebėjimą "įveikti neapibrėžtumą, dviprasmybę ir riziką", kad jie galėtų greitai ir lanksčiai elgtis greitai besikeičiančiose situacijose, nepaisant nepastovios aplinkos, kurioje jie atsiduria mokykloje ar kasdieniame gyvenime.

Siekiant įveikti neapibrėžtumą, dviprasmiškumą ir riziką, reikia, kad kas nors anksčiau būtų išsiugdęs gebėjimą atpažinti rizikos pavyzdžius savo aplinkoje, ieškotų asmeninių būdų rezultatams pasiekti, veiksmingai apibūdintų riziką, susijusią su paprasta veikla, kurioje kas nors dalyvauja. Mokiniais tai taip pat reikia, kad jie turėtų galimybę lavinti gebėjimus diskutuoti apie informacijos supratimo svarbą, siekiant sumažinti neapibrėžtumą, dviprasmiškumą ir riziką; taip pat rasti būdų, kaip priimti sprendimus, kai informacija yra neišsami, įvertinant ir riziką, ir tikėtiną veiksmo naudą.

Galiausiai dalyviai įgyja gebėjimą įvertinti subjektyviai suvokiamą riziką, susijusią su kiekvienu jų būsimu sumanymu ar veikla, nes sąlygos keičiasi, ir gali įvertinti ilgalaikes didelės rizikos investicijas taikydami modulyje aprašytą struktūrizuotą metodą.

Obchodná akadémia in Nitra buvo 3 MODULIO "Kūrybiškumas" vadovas. Per mokymus mokiniai praktiškai išbandė 3 veiklas, orientuotas į jų kūrybiškumą. Jie buvo geras pavyzdys, parodantis, kad mūsų kūrybiškumas yra neribotas ir jį galima ugdyti visą gyvenimą. Šio proceso nebūtina kryptingai nukreipti, jį paprasčiausiai galima pradėti, kai pasitaiko gera proga. Buvo įdomu stebėti, kaip mokiniai gali susidoroti su įvairiomis situacijomis, kad fizinė veikla būtų sėkminga. Be to, jiems patiko varžybų atmosfera ir pasirinktų pratimų teikiamos pramogos. Tokias veiklas būtinai naudosime "gaivindami" kūno kultūros pamokas.

4 MODULIUI "Iniciatyva" Materahub pasirinko tris veiklas, kurios geriausiai atspindi gebėjimą "inicijuoti vertę kuriantį procesą, priimant iššūkius, veikiant ir dirbant savarankiškai, siekiant tikslų, laikantis ketinimų ir atliekant suplanuotas užduotis" (EntreComp apibrėžimas). Žinių plėtojimo modulio daliai pasirinkta veikla buvo orientuota į empatiją. Empatijos lenktynės buvo pasirinktos kaip būdas pabrėžti, kad norint imtis iniciatyvos reikia ugdyti žinias apie save ir apie kitus, o šios žinios įgyjamos per empatijos ir emocinio intelekto procesą. Įgūdžių ugdymo dalyje vienas iš svarbių aspektų imantis iniciatyvos veiksmų yra gebėjimas priimti sprendimus ir spręsti problemas. Atliekant šią veiklą, kuri apėmė lenktynes su kliūtimis, buvo pabrėžtos numatymo, kritinio mąstymo ir kūrybiškumo sąvokos. Paskutinė modulio dalis buvo skirta požiūrio ugdymui, kurioje, atliekant trenerio vaidmenų užduotį, buvo pabrėžiamas lyderystės ir sąžiningumo poreikis. Po

kiekvienos veiklos sekė apmąstymų etapas, kuris buvo svarbus žingsnis ugdant sąmoningumą, supratimą ir gebėjimą imtis iniciatyvos.

Paskutinis mokymo programos modulis buvo 5 MODULIS "Savęs pažinimas ir saviveiksmingumas", kuriame pristatomi gyvybiškai svarbūs įgūdžiai kiekvienam žmogui, nesvarbu, kokio amžiaus ar socialinės padėties jis būtų. Mokymai buvo sudaryti iš dviejų dalių - teorinės ir praktinės, kurioje buvo išbandyta kai kuri modulyje siūloma veikla. Saviveiksmingumas ir savęs suvokimas EntreComp apibūdinamas taip: "apmąstykite savo poreikius, siekius ir norus trumpuoju, vidutinės trukmės ir ilguoju laikotarpiu; nustatykite ir įvertinkite savo individualias ir grupines stipriąsias ir silpnąsias puses; tikėkite savo gebėjimu daryti įtaką įvykių eigai, nepaisant netikrumo, nesėkmių ir laikinų nesėkmių". Rytinio užsiėmimo metu Panevėžio mokymo centras dalyviams pristatė teorines žinias apie savęs suvokimą ir saviveiksmingumą, o po to sekė praktiniai 5 modulio užsiėmimai, tokie kaip "Sportas visiems" (angl. "Sport 4 All"), "Grupinis žongliravimas" (angl. "Group Juggle") ir "Sąmoningas ėjimas" (angl. "Mindful Walking"). Visos veiklos buvo orientuotos į savęs suvokimo ir saviveiksmingumo ugdymą per fizinę sportinę veiklą. Naujasis kūno kultūros pamokų vedimo būdas įtraukė mokinius, jie buvo suinteresuoti aktyviai dalyvauti užsiėmimuose, nors iš pradžių kai kurie mokiniai į pratimus žiūrėjo skeptiškai.

Nauda ir poveikis

Po kiekvieno modulio mokinių buvo prašoma pateikti atsiliepimus. Jie gavo paprastas užduočių lenteles, kuriose galėjo įvertinti kiekvieną veiklą ir išreikšti savo įspūdžius. Išvada nenustebino, nes matėme jų įsitraukimą per visas bandomąsias pamokas. Veiklos jiems patiko labiau nei tradicinės sporto pamokos, jie įsisąmonino įgytas kompetencijas, taip pat parodė gerėjančius klasės mokinių tarpusavio santykius.

Toliau pateikiama mokinių atsiliepimų apie kiekvieną modulį santrauka:

apie 1 modulį - Mokymasis per patirtį

Mokiniai supranta, kad nesėkmė nebūtinai turi būti bloga. Jei iš jos pasimokysime ir pasinaudosime ja, kad taptume geresni, ji gali pasitarnauti kaip motyvacijos priemonė. Kiekvienas mūsų veiksmas, net ir nesėkmingas, yra žingsnis sėkmės link, nes galime mokytis iš savo klaidų. Tai sustiprino jų pasitikėjimą savimi, nesijaučiant gėdingai prieš kitus, kad jiems "nepavyksta".

Mokiniai mokosi akrojogos

apie 2-ąjį modulį "Neapibrėžtumo, dviprasmybės ir rizikos įveikimas"

Mokiniai parodė sąmoningumą ir supranta, kad kiekvienas veiksmas turi pasekmių, o tai reiškia, kad apie jas reikia galvoti iš anksto ir joms pasiruošti. Tačiau jie nelabai suvokia skirtumą tarp rizikos ir nelaimingo atsitikimo. Tik keli iš jų žinojo, kad kai galvojame apie riziką, ji turėtų būti apskaičiuota ir pagrįsta mūsų gebėjimais. Kita vertus, jie supranta, kad svarbu būti lankstiems, nes turime būti pasirengę viskam, kas pasitaikys mūsų kelyje.

Netikrumo, dviprasmybės ir rizikos įveikimas

apie 3 modulį – Kūrybiškumas

Mokiniai žino, kad bendradarbiavimas, bendravimas ir komandinis darbas yra svarbios kūrybiškumo dalys, nes "idėjos gali paskatinti naujas idėjas". Jie išreiškė nuomonę, kad vidinė motyvacija yra svarbesnė už išorinę. Darbas komandoje juos motyvavo siekti aukštesnio lygio rezultatų, nes jie nenorėjo nuvilti savo draugų. Jie supranta, kad bendradarbiavimas ir bendravimas yra svarbūs kūrybiškumo požymiai.

Mokiniai lavina savo kūrybiškumą

apie 4-ąjį modulį Inicijavimas

Mokiniai buvo empatiški ir suprato, kad tai svarbu bendraujant su kitais žmonėmis. Mokiniai supranta lyderystės svarbą, tačiau tik nedaugelis jų geba ("sutinka") vadovauti. Daugelis iš jų vis dar yra neužtikrinti savimi ir mieliau renkasi nepateikti savo idėjų. Mokiniai išreiškė sąmoningumą, kai kalbama apie lyderio ar trenerio svarbą. Jie supranta, kad jie turi didelę įtaką žmonių gyvenimui ir turėtų atitinkamai elgtis.

Veikla, skirta mokymui imtis iniciatyvos

apie 5 modulį – Savęs pažinimas ir saviveiksmingumas

Mokiniai supranta, kad kiekviena nesėkmė yra galimybė pasimokyti iš padarytų klaidų. Jie supranta, kad jei įdės daugiau pastangų, jiems seksis geriau, kad ir ką pasirinktų.

Savęs pažinimo ir saviveiksmingumo mokymosi veikla

Kiti atsiliepimai

EiP pristatė ENTOS metodiką per kai kurias darbo stebėjimo veiklas. Apie pastarąją patirtį puikiai atsiliepė Šolski centro Naujojoje Goricoje (<https://www.entos.eu/en/feedback/82-entos-job-shadowing-in-palma-for-3-slovenian-teachers.html>) darbuotojai, kurie kartu su Šolski centru Srečka Kosovela Sežana planuoja vykti į Palma de Maljorką ir mokytis šios metodikos. Po 3 kiekvienos mokyklos mokytojus jau paprašė savo mokyklos direktoriaus leidimo įgyvendinti ENTOS metodiką su savo mokiniais, kaip nurodyta toliau:

Verslumo mokytojai dėstys teorinę dalį;

Kūno kultūros mokytojai mokys mokinius praktinės veiklos;

Valstybinės kalbos (slovėnų) mokytojai daugiausia dėmesio skirs užduočių baigiamiesiems lapams, kuriuose reikės kalbiškai padirbėti su svarbiausiais žodžiais, susijusiais su emocijų raiška, nes šio amžiaus jaunuoliai turi tam tikrų sunkumų išreikšti tai, ką jaučia, nes jiems trūksta žinių apie savo emocijas.

3. Galimas poveikis formaliojo ir neformaliojo švietimo sistemai

Rekomendacija/ poveikis mokykloms (ypač profesinio mokymo mokykloms)

Mokymai parodė, kad metodika gali būti įgyvendinama tiek formaliojo, tiek neformaliojo švietimo sistemoje. Metodiką galima įgyvendinti tradicinėse kūno kultūros pamokose arba kaip popamokinę sportinę veiklą. Tiesiog įgyvendinant bet kokią pasirinktą veiklą per kūno kultūros pamokas, mokinių kompetencijų ugdymo srityje gali būti įmanoma be jokio pasiruošimo ir tokiu atveju nereikia jokio mokinių sąmoningumo. Tačiau vyresnių klasių mokiniams rekomenduojama taikyti metodiką, apimančią tam tikrą pasiruošimą ir teorinę dalį, nes taip galima pasiekti geresnių rezultatų. Ji gali būti naudojama kaip skatinamoji priemonė tarpdalykiniams ryšiams plėtoti. Mokiniai gali susipažinti su verslumo kompetencijomis verslumo ugdymo, mokomosios bendrovės, pilietinio ugdymo ar net etikos pamokose. Tokiu atveju nereikia jokio kito pasirengimo ir jie gali daugiau laiko skirti fiziniams pratimams. Vėliau iš mokinių galima paprašyti tam tikro grįžtamojo ryšio, vėl įtraukiant tarpdalykinius ryšius.

ENTOS metodiką galima lengvai įdiegti bet kurioje pasaulio mokykloje, nepriklausomai nuo mokyklos tipo ar mokinių amžiaus. Verslumo mąstysenos ugdymas per kūno kultūros pamokas galėtų būti įtrauktas ne tik į formaliojo kūno kultūros mokymo programą, bet ir į papildomus užsiėmimus mokykloje ar už jos ribų. ENTOS metodika buvo sukurta atsižvelgiant į profesinių mokyklų, kurios daug dėmesio skiria mokinių verslumo įgūdžių ugdymui, poreikius. Pagal šį naują ir novatorišką metodą kūno kultūros pamokose ugdomi svarbūs bendrieji mokinių gebėjimai, o sporto pamokos tampa labiau įtraukiančios ir patrauklios.

Inovatyvi metodika galėtų būti taikoma visose kūno kultūros pamokose, nesvarbu, kokio amžiaus mokiniai būtų, tačiau būtina šiek tiek pritaikyti teorinę dalį jaunesniems mokiniams, kad jie lengviau suprastų pagrindinius teorinius mokymo medžiagoje pateiktų kompetencijų aspektus.

Siūlomą metodiką būtų galima taikyti ne tik kūno kultūros pamokose, bet ir iš dalies integruoti į kitų dalykų pamokas profesinio rengimo ar kitų tipų mokyklose. Pavyzdžiui, teorinė dalis galėtų būti įtraukta į verslumo ar panašaus dalyko programą, o praktinė veikla galėtų būti vykdoma per kūno kultūros pamokas. Kiekvienas mokytojas, keisdamas įprastus mokymo metodus, metodikoje galėtų rasti naudingos medžiagos savo pamokoms, kad pamokos taptų įdomesnės ir labiau įtraukiančios.

Kita ENTOS metodikos integravimo galimybė galėtų būti įgyvendinama per įvairius klubus ar užklasinę veiklą, pavyzdžiui, mokymo įmones, Junior achievement ar panašius klubus, jaunimo ar lyderystės klubus, veikiančius mokyklose.

Įvairias pristatytas metodikos veiklas būtų galima pritaikyti ir panaudoti projektinėje veikloje ledams pralaužti ar komandai suburti, kartu ugdant dalyvių verslumo įgūdžius.

ENTOS metodika turi labai platų panaudojimo spektrą ir priklauso nuo naudotojo, kokioje srityje, kaip ar kokioje veikloje ji bus naudojama. Mokytojai turėtų žinoti, kad ne visi pateikti metodiniai veiksmai turės vienodą poveikį visose klasėse ir kartais gali prireikti papildomos informacijos, ypač teorinėje dalyje, nes mokiniams trūksta žinių tam tikromis temomis.

Rekomendacija/poveikis sporto NVO ir kitoms NVO

ENTOS metodika didina ne tik paauglių verslumo mąstyseną, bet ir sporto trenerių mentalitetą. Tiesa, kad sporto treneriai verčia savo žaidėjus daryti tai geriau, tačiau jie taip pat užmezga su jais ryšį ir atsižvelgia į mokymosi stilių skirtumus. Dėl to žaidėjai dažnai įdeda 150 proc. pastangų ir tai nėra atsitiktinumas. Todėl galime užtikrinti, kad sporto NVO yra artimiausia vieta, kur ENTOS automatiškai įgyvendinama to net nesuvokiant 100 proc. Tačiau tai tiesa, kai esame į varžybas orientuotame sporto kontekste.

Laisvalaikio sporto aplinkoje nerasime tokio į tikslą orientuoto požiūrio kaip varžybiniame sporte.

Kas nutinka tada, kai esame įprastoje laisvalaikio aplinkoje, kurioje paaugliai tiesiog ugdo socialinius įgūdžius ir galbūt sveikus įpročius?

Sportas ir taip duoda daug naudos. Jis padeda išvengti sveikatos problemų, gerina koordinaciją, vikrumą, pusiausvyrą ir erdvės suvokimą, taip pat skatina pažintinę raidą ir stiprina savigarbą. Taip pat sportas skatina poreikį stengtis tol, kol bus pasiektas tikslas, o tikslų siekimas gerina savivertę. Sportas taip pat moko taisyklių svarbos ir jų priėmimo geranoriškumo bei pagarbos kitiems. Apibendrinant galima teigti, kad sportas padeda ugdyti drausmę ir lavinti savikontrolę. Sporto komandos padeda jaunuoliams puoselėti drausmės kokybę visą likusį gyvenimą ir parodo jiems, kad reikia stengtis, jei nori, kad jiems pavyktų tai, ką jie daro. Be to, buvimas komandos dalimi ugdo pagarbą, toleranciją ir lygybę.

Net jei sportas teikia visą šią naudą, tikėtina, kad laisvalaikio treneris neskiria tiek daug dėmesio intravertiškų ir drovių jaunuolių motyvavimui ar mokymo metodo pritaikymui prie žaidėjų mokymosi stiliaus, kaip tai daroma varžybų sporto šakose. Tai kažkas panašaus į tai, kas vyksta

mokykloje. Būtent tokiomis aplinkybėmis ENTOS gali padėti geriau motyvuoti jaunuolius, o taip pat motyvuoti pačius trenerius rasti kelią, kuris praturtintų jų socialinį vaidmenį, nes ENTOS metodika buvo sukurta siekiant ugdyti jaunimo verslumo mąstyseną. Sporto treneriai šioje metodikoje gali rasti konceptualų kelią, leidžiantį jaunuoliams suprasti, kaip svarbu treniruojant kūną lavinti protą. Todėl sporto nevyriausybinėms organizacijoms svarbiausia yra teorinė metodikos dalis, kurią galima priimti ir pritaikyti klasikinei laisvalaikio sporto veiklai, t. y. jei paaugliai supranta, kad savivertė yra tai, ką kiekvienas iš mūsų išsiugdo, niekas negimsta pasitikintis savimi, na, o jų požiūris gali neįtikėtinais pasikeisti susidūrus su sunkumais ar nesėkmėmis. ENTOS padeda sporto treneriams motyvuoti savo žaidėjus tiesiogiai atsižvelgiant į jų emocinį intelektą. "Niekada nepasiduok!" - tokiu šūkiu galima paaiškinti ENTOS poveikį šiame sporto kontekste.

Dar viena įdomi socialinė aplinka, kurioje gali būti įgyvendinama ENTOS metodika, yra nevyriausybinių organizacijų, siūlančių popamokinę veiklą, tarp jų ir sportą. Šiame kontekste pagrindinis tikslas yra 360° ugdymas, ir būtent šiame grynai ugdymo kontekste ENTOS gali būti geriau pritaikyta, nes pagrindinis tikslas yra ugdyti jaunas žmones. Bendrosioms nevyriausybinių organizacijoms ENTOS metodika gali būti visiškai įgyvendinta, kaip numatyta ENTOS platformoje, skirtoje profesinio mokymo mokykloms (<https://platform.entos.eu/>). Nieko nereikia keisti.

Rekomendacija politikos formuotojams

ENTOS metodika yra naudinga visuose švietimo kontekstuose, ja siekiama, kad ji būtų įtraukianti ir pritaikoma universaliai. Metodika gali būti įdomi politikos formuotojams, kurie norėtų pritaikyti metodą vietos lygmeniu, kaip būdą skatinti politiką, palaikančią Europos piliečių verslumo ugdymą, atsižvelgiant į Europos Komisijos tikslus ir prioritetus - teikti mokymą ir inovacinius procesus, kurie stiprina verslumo mąstyseną ir "minkštuosius" įgūdžius, kaip siūloma pastraipoje *"Bendroji nuostata, kaip palaikyti verslumo ugdymą ir sportą kaip bendruomenės vystymosi ir socialinės intervencijos priemonę"*.

Mokyklų sektoriuje regioniniai vidurinio ugdymo direktoratai gali pripažinti, kaip ENTOS atspindi verslumo ugdymo poreikius vidurinėse mokyklose, išreikštus EK komunikate "Nauja įgūdžių darbotvarkė Europai" (2016 m.). Šiame komunikate pabrėžiama galimybė, kad verslumo kompetencijos gali padėti kitiems vidurinės mokyklos studijų ciklo dalykams, siekiant ugdyti aktyvų pilietiškumą, kūrybiškumą ir jaunų žmonių iniciatyvumą.

Siekiant šio tikslo, ENTOS metodika grindžiama Europos lygmeniu pripažinta EntreComp sistema, o politikos formuotojai gali remtis savo nacionaliniais švietimo įstatymais, kuriuose daugiausia

dėmesio skiriama verslumo kompetencijoms, pavyzdžiui, [LOMCE](#) Ispanijoje arba [Sillabo per l'Educazione all'imprenditorialità nella scuola secondaria](#) Italijoje. Slovakijoje verslumo ugdymas yra įtrauktas į nacionalinę mokymo programą ir turi teisinį pagrindą - sudaryta Verslumo ugdymo profesiniame mokyme taryba ([Council for Entrepreneurship education within VET](#)). Jį remia kelios programos JA Slovensko arba Štátny inštitút odborného vzdelávania iniciatyvos. Graikija laikosi panašaus požiūrio, vadovaudamasi dokumentu, kurį galima atsisiųsti čia: https://www.schooleducationgateway.eu/el/pub/theme_pages/entrepreneurship-education.htm

Verslumo ugdymas Lietuvoje turėtų būti integruojamas vadovaujantis pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrųjų ugdymo planų taisyklėmis (<https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/f0828f70abe911eb8bc8b1cdd5d7f785/asr>) ("Mokykla numato, kaip į ugdymo turinį integruos nacionalinio saugumo, informacinio raštingumo, verslumo, finansinio raštingumo, antikorupcinio ugdymo ir kitas aktualias temas, ir pasirenka įgyvendinimo būdus: integruoja į dalyko turinį, skiria papildomą pamoką ir pan. Šioms veikloms įgyvendinti gali būti naudojamos pamokos, parengtos atsižvelgiant į mokinio ugdymosi poreikius ir teikiant mokymosi pagalbą.") ir bendruosius profesinio mokymo planus (<https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/85e9a8c0ced911eb91e294a1358e77e9/asr>).

ENTOS metodikos 5 ENTOS metodikos MODULIAI (mokymo turinys) atspindi verslumo mokymąsi, identifikuotą klausimynuose ir fokus grupėse (334 dalyviai - mokiniai, fizinio lavinimo mokytojai ir universitetų fizinio lavinimo dėstytojai). Ir mokytojai, ir dėstytojai pabrėžė, kad mokykloje reikia ugdyti daugiau minkštųjų įgūdžių. Mokytojai mano, kad fizinio lavinimo dalykas mokykloje nėra pakankamai vertinamas švietimo bendruomenės, ypač Italijoje ir Ispanijoje. Jų nuomone, ENTOS gali padidinti jo vertę, o kartu ir pagerinti fizinio lavinimo mokytojų karjerą aktyviai bendradarbiaujant su kitais mokytojais dėl mokinių pažintinio tobulėjimo.

Šia prasme ENTOS metodika grindžiama dviem pagrindiniais aspektais:

- Metodikoje pabrėžiama, kad būtina politika, kuria pripažįstama, jog vertingas mokymasis vyksta daugelyje skirtingų mokymosi aplinkų, ne tik formaliojo švietimo sistemose.
- Metodikoje pabrėžiama, kad reikia politikos, kurioje būtų pripažįstami netiesioginiai ir pagrindiniai įgūdžiai, žinios ir požiūris, ugdomi per sporto veiklą, kuri prisideda prie mokymosi visą gyvenimą proceso, kuris yra svarbaus nuolatinių naujovių ir permainų kontekste.

Toliau pateikiamos rekomendacijos politikams ir sprendimų priėmėjams įgyvendinant ENTOS metodiką vietos, regioniniu ir nacionaliniu lygmenimis. Šiomis rekomendacijomis siekiama

suvienodinti kompetencijų pripažinimą ir patvirtinimą, kad būtų lengviau pradėti mokytis arba siekti pažangos formaliojo mokymosi srityje.

Rekomendacijos:

- Aiškiai apibrėžti problemą, kurią siekiama išspręsti, remiantis tyrimais ir duomenimis, kurie patvirtina politikos pokyčius, pavyzdžiui, esančiais ENTOS projekto intelektinėje medžiagoje Nr. 1 (IO1).
- Skatinti ir pripažinti verslumo ugdymo plėtrą per neformalųjį mokymąsi, stiprinant įgytų kompetencijų patvirtinimą, kaip tai daroma su ENTOS ženkleliais, kuriuos galima gauti baigus internetinius ENTOS mokymus.
- Nustatyti aišką struktūrą įgyvendinant ENTOS metodiką ir naudotis mokymo ištekliais ir rekomendacijomis, kuriose yra stiprūs metodikos aspektai, pavyzdžiui, apmąstymų laikas ir darbo lapas.
- Akcentuoti įgūdžius, žinias ir požiūrį, kuriuos siekiama ugdyti pagal metodiką, ir suteikti vertę savirefleksijai, savęs pažinimui ir savęs vertinimui kaip kompetencijoms.
- Remti mišriojo mokymosi metodus, kurie palengvina skaitmeninimą ir įtrauktį, kaip tai daroma ENTOS projekte per ENTOS platformą, kuria nemokamai gali naudotis ir mokiniai, ir kūno kultūros mokytojai.
- Būti įtraukiu ir pritaikomu įvairioms mokymosi aplinkoms ir sektoriams - nuo profesinio rengimo ir mokymo iki neformaliojo ir formaliojo mokymosi, siekiant tarp kūno kultūros mokytojų ir sporto pedagogų įdiegti verslumo mąstyseną ir mąstyseną, nukreiptą į ateitį ir už jos ribų.
- Remti iniciatyvas, atitinkančias dabartinius poreikius ir iššūkius, kylančius po Covid-19, orientuotas į verslumo ir skaitmeninių įgūdžių, kurie didina atsparumą, ugdymą.

Rekomendacija/ poveikis Europos universitetams

ENTOS - tai naujoviška metodika, kuri suteikia daugiau galimybių mokytis kūno kultūros profesinėse mokyklose. Kadangi kai kurie aukštųjų mokyklų kūno kultūros studentai ateityje turėtų tapti mokytojais, siūlome ENTOS mokymo kursą įtraukti į aukštųjų mokyklų studijų programą kaip laisvai pasirenkamus kreditus. Norint pasiūlyti naują veiklą, už kurią būtų galima gauti laisvai pasirenkamus kreditus, reikia laikytis tam tikrų administracinių procedūrų. Paprastai reikia kreiptis į

atitinkamą katedrą ar komitetą, atsakingą už studijų programos rengimą, ir pateikti pasiūlymą dėl kurso.

ENTOS - tai naujoviška metodika, kuri suteikia daugiau galimybių mokytis kūno kultūros profesinėse mokyklose. Kadangi kai kurie aukštųjų mokyklų kūno kultūros studentai ateityje turėtų tapti mokytojais, siūlome ENTOS mokymo kursą įtraukti į aukštųjų mokyklų studijų programą kaip laisvai pasirenkamus kreditus. Norint pasiūlyti naują veiklą, už kurią būtų galima gauti laisvai pasirenkamus kreditus, reikia laikytis tam tikrų administracinių procedūrų. Paprastai reikia kreiptis į atitinkamą katedrą ar komitetą, atsakingą už studijų programos rengimą, ir pateikti pasiūlymą dėl kurso.

Pasiūlyme turi būti nurodyta:

- Išsamus mokymo turinio ir jo tikslų aprašymas;
- Informacija apie tai, kaip mokymo turinys atitinka universiteto akademinis tikslus ir misiją;
- Bet kokia atitinkama siūlomo (-ų) dėstytojo (-ų) kvalifikacija ar patirtis;
- Bet kokia susijusi medžiaga ar ištekliai, kurie bus naudojami mokymų metu
- Informacija apie tai, kaip mokymai bus vertinami ir įvertinami.

Svarbu, kad pasiūlymas būtų išsamus ir gerai parengtas, siekiant įrodyti mokymo turinio vertę ir jo gebėjimą patenkinti studentų poreikius.

Taip pat pravartu pateikti pagrindimą, kodėl mokymas turėtų būti siūlomas kaip laisvai pasirenkamų kreditų galimybė. Tai gali būti informacija apie kurso paklausą tarp studentų, kurso svarbą jūsų studijų programai ar universiteto akademiniai misijai ir bet kokios kitos svarbios aplinkybės.

Prieš pateikiant pasiūlymą gali būti naudinga jį aptarti su akademinio patarėju ar kitais dėstytojais, kad sužinotumėte jų nuomonę ir rekomendacijas.

Bet kuriuo atveju, jei ketinate teikti paraišką, galite paprašyti mūsų pagalbos rengiant pasiūlymą.

Be to, universitetų padaliniai gali įtraukti ENTOS metodiką į savo mokymo programą, į atitinkamą vadybos kursą arba kaip pasirenkamąjį kursą savo studentams, kad jie įgytų daugiau įgūdžių, kurie yra vertingi ir reikalingi sėkmingiems verslo žingsniams ateityje.

Paprastai tipiškas klausimas, užduodamas jauniems studentams studijų metu, yra tas, ar jie studijuoja dieninėse studijose, ar tuo pat metu dirba, o tai šiuolaikiniame pasaulyje tapo nebeaktualu.

Kiekvienas mūsų laikų studentas universitetuose turi atsakyti į klausimą, ar yra pasirengęs dirbti verslininku. Bet kurioje pramonės šakoje, o dar labiau krizės laikotarpiu, reikia naujų žinių, kitokių idėjų ir alternatyvių verslo būdų iš žmonių, kurie žino, kaip pasinaudoti besikeičiančiais nuolat kintančios visuomenės įpročiais. Sportas, didžiųjų verslininkų pramonė, turi puikių pavyzdžių. Tačiau nėra savaime suprantama, kad kiekvienas laisvai samdomas darbuotojas (verslininkas) yra geras verslininkas.

Pagal ENTOS projekto pagrindinius principus, mokymasis įgyjant naujos patirties, gebėjimas susidoroti su neapibrėžtumu, saugumo stoka, gebėjimas prisiimti riziką, kūrybiškumas, iniciatyvumas, savęs pažinimas ir saviveiksmingumas, sveikos ambicijos, noras tobulėti, smalsumas, atkaklumas, vaizduotė, gebėjimas įsivaizduoti tai, ko kiti nemato, yra savybės, kurios, remiantis jų patirtimi, apibūdina kiekvieną būsimą verslininką. Nors daugeliu atvejų verslininkas gimsta iš būtinybės ir patvirtina ispanų posakį "alkis aštrina protą", tačiau poreikis rasti lėšų mokymams, o paskui parengti savo verslo projektą, kuris yra kitas žingsnis, ir pristatyti startuolį potencialiems investuotojams, turi būti gerai suplanuotas ir pagrįstas, o tam reikia į šią veiklą orientuoto universitetinio išsilavinimo pagalbos. Nes jaunieji verslininkai turi pateikti gerą projektą, labai gerai suplanuotą, labai gerai išanalizuotą, nuoseklų, su gera komanda už nugaros, taip pat jie turi būti pasirengę rizikuoti savo ištekliais, pinigais ir įdėti nuolatinio, sąmoningo ir sunkaus darbo. Gali būti puiki verslo idėja, bet jei nenorite investuoti ne tik savo lėšų, bet ir žinių bei laiko, niekas kitas į ją neinvestuos.

Šis strateginis planavimas turėtų būti grindžiamas sveiku protu, o dėl kasdien vis spartėjančio pasaulio, kuriame gyvename, greičio, jį reikia reguliariai atnaujinti. Kai kas sako, kad kas pusmetį, bet aš sakyčiau, kad kasmet reikia peržiūrėti sudarytą strateginį planą, nes pasaulis, aplinka ir aplinkybės, be abejo, keičiasi." Būtent čia jums gali padėti universitetas. Puikus verslininkas nebijo rizikuoti. Tačiau svarbu žinoti, kada reikia atkakliai laikytis, o kada sustabdyti savo verslo plano įgyvendinimą. Sporto verslumas turėtų būti orientuotas į investicijas į naujus dalykus ir naujas paslaugas, skirtas fiziniams pratimams, poilsiui ir sveikatos gerinimui bei plėtrai.

4. Bendra nuostata, kaip palaikyti verslumo ugdymą ir sportą kaip bendruomenės vystymosi ir socialinės intervencijos priemonę.

Sporto nevyriausybinėms organizacijoms siūlome ekstrapoliuoti modulių teorines dalis ir paaiškinti jaunimui kiekvieno iš išvardytų įgūdžių svarbą. Norint dirbti su jaunuoliais, nereikia aiškinti EntreComp sistemos, jiems tiesiog reikia suprasti, kad įgūdžiai yra tai, ką reikia lavinti, kad juos būtų galima stiprinti, ir dėl šių nuoseklumu pagrįstų pastangų, jie pagaliau galės būti sėkmingi gyvenime. Taikydami ENTOS metodiką galėsite motyvuoti visą grupę ir geriau suprasti jų mokymosi stilių, todėl galėsite geriau apibrėžti savo mokymo strategiją, kad ji būtų tarsi pritaikyta pagal poreikius. Tai visų pirma padės sustiprinti jaunuolių savivertę, kuri yra pagrindas ugdant kitas verslumo kompetencijas, nes, norint padidinti jų savivertę, reikia padidinti jų motyvaciją siekti į tikslą orientuoto požiūrio.

Nevyriausybinėse organizacijose, siūlančiose užklasinę veiklą, ENTOS metodiką galima visiškai pritaikyti, nes jų ugdymo tikslas yra bendrasis, o sportas yra priemonė. Iš esmės tokio pobūdžio NVO pagrindinis tikslas yra ugdyti, ir svarbu ne kaip, o ką.

Išmokus modulius, siūlome ENTOS metodiką pradėti taikyti su savo jaunuoliais nuo 5 MODULIO "5 modulis: Savęs pažinimas ir saviveiksmingumas" ir tęsti darbą su 1 MODULIU "Mokymasis per patirtį". Ypač įdomus yra 5 MODULIS, kuriame pateikiama veikla, susijusi su "Asmenine SSGG analize", kuri leidžia jaunuoliams ugdyti savęs pažinimą kaip pirmąjį žingsnį šiame nuostabiame nuotykyje su ENTOS metodika. Pirmiausia būtina pažinti save, kad būtų galima planuoti, kaip stiprinti bet kokį įgūdį. Štai kodėl, tik išsiugdžius savęs pažinimą ir savivertę, gali būti aktualu dirbti su mokymusi iš klaidų, nes jaunuoliai pradės mažiau gėdytis savo "nesėkmių" prieš kitus. Be to, šiame modulyje kai kuriose užduotyse iš naujo pateikiama savęs pažinimo ir savivertės samprata, todėl tarp šių dviejų modulių sukuriamas tvirtas ryšys, užtikrinantis sėkmingą jaunuolių mokymosi procesą.

Po šių dviejų svarbių modulių galite laisvai pasirinkti, kaip tęsti mokymą. Jiems tikrai sudėtingesnis bus 3 MODULIS "Neapibrėžtumo, dviprasmybės ir rizikos įveikimas", todėl siūlome jį rinktis kaip paskutinį.

5. Išvada

ENTOS rezultatai įrodo, kokie naudingi gali būti projektai, kai jie yra pritaikyti pagal poreikius ir gerai suplanuoti. Žingsnis po žingsnio partnerystė valdė ir įgyvendino veiklą, kuri padėjo mums pasiekti užsibrėžtus tikslus. Bandomoji veikla leido mums įsitikinti, kad pradinė idėja buvo teisinga ir vertinga.

Gyvename laikais, kai įgūdžių ir kompetencijų ugdymas yra svarbesnis nei bet kada anksčiau. Kasdienė praktika rodo, kad verslumo kompetencijos yra labai svarbios jauniems žmonėms ne tik norint tapti verslininkais, bet ir siekiant sėkmės bet kurioje profesinėje srityje ar gyvenime. Šis faktas žinomas jau kelerius metus, todėl mokyklos ir (arba) švietimo įstaigos daro viską, kad rastų tinkamą būdą, kaip nukreipti ugdymą į šią sritį. Tačiau taip pat žinoma, kad tai nėra lengvas kelias, ypač kai mokykloms ir institucijoms tenka ieškoti profesionalios medžiagos, kad atnaujintų savo mokymo programas, ugdančias mokinių kompetencijas.

ENTOS metodika yra naujoviška priemonė, siūlanti mokytojams ir dėstytojams paprastą, patrauklų ir veiksmingą būdą ugdyti verslumo kompetencijas taikant natūralų metodą, derinantį fizinę veiklą su EntreComp sistemos teorijomis. Ji nereikalauja jokių papildomų išteklių, laiko ar kvalifikacijos. Iš tų, kurie nusprendžia taikyti šią metodiką, reikia tik noro, energijos ir šiek tiek teorinių žinių. Projekto rezultatas - mokytojams ir instruktoriams siūloma išsami priemonė, padedanti su ja susipažinti. Projekto interneto svetainėje yra daug naudingos medžiagos studijoms, platforma, daug įdomių šaltinių, taip pat mokymo priemonių paketas, vedantis nuo tam tikros teorinės pradžios iki praktinių pratybų ir įvertinimo 6 skirtingomis kalbomis.

Tikime, kad šie projekto rezultatai taps populiarūs tarp tų, kuriems jie buvo skirti, ir bus naudingi siekiant tinkamai organizuoti švietimą ir sportą, kad jaunimas būtų pasirengęs sėkmingam gyvenimui.